

وسپهه میشله روویه ژمونو
پیکادانیانه وه.

(۲)

که لتووروسیا سه توده رکه وتهی په یوه نندییه کان

په یوه نندییو انکه لتووروسیا سه ت
له زورینه وده رکه وته یجورا وچوردا
دیارد ه دات، ئه وه یشفره ییوئالوزی
ره هه نده کا نیئه و په یوه نندییه ما نبو
ده خاته روو، که لایه نه کا نیئا لوزیه که ی
وسروشتیقسه ومشتومرله سه ر
کردنیمانبورا فقه ده کات. له ووینه و
ده رکه وتانه ش:

یه که م: په یوه نندییو انمه عریفه و
واقع

ده رکه وتنیکه لتوورله مپه یوه نندییه دا
له وه دایه که گوزارشته له ولایه ته ی
په یوه سه ته به مه عریفه وه، له کا تیکدا
سیا سه تله ولایه نه وه دده رکه ویت، که
په یوه سه ته به واقیعه وه، له مباره شه وه
که لتوورگوزارشته دنیا تیویریان
دنیا یه عریفه ده کات، هه رچه نده
که لتوورخویمه عریفه نییه و مه عریفه یش
به که لتووردا نا نریت. سیا سه تیشله م
باره وه گوزارشته دنیا یدره کیان
با به تیده کات، که واته په یوه نندییو ان
مه عریفه وواقیعه چونه؟

مه عریفه واقیعه نییه وواقیعه یش
مه عریفه نییه، به ما ناهه لسه فیه که یشی
مه عریفه بوو نیکو واقیعی شبو و نیکی
جیاوازیه یه، ئه مجیاوازیه شدابران
وجیاکردنه وه یه ره دوویونه که له
یه کترینا که یه نیته جوریکه ئیتر
پیکه یشتنو کار لیکیا نله نیو اندا
نه مینیت، به لکومه به سننه وه یه که واقیعه
هه میشه وه کپیو یستیمه عریفه ناخاته
روومه عریفه یه شبه هه ما نشیوه واقیعه
ناخاته روو. مه عریفه له شیوه ووینه ی
واقیعه انییه وواقیعی شله وینه وشیوه ی
مه عریفه دانیه وه میشه مه و دایه کوله
هه ندییا ریشدا جیاوازیو دزایه تییا نله
نیو اندا هه یه، له که لئه وه شدامه عریفه
پیو یستییه وواقیعه وواقیعی ش
پیو یستییه مه عریفه ده بیت.
مه عریفه بوو ئه وه پیو یستییه
واقیعه تاله جیها نینموونه رزگاری

دیرینییه که ی، کاریکیزه حمه ته.
دیاریکردنیه سه رده میدیرینییه که ییه و
مانایه یله چکاتوسه رده می کدانه و
ته لژگه یه ها توتته ناروانا سراوچوه ته
بواریکارپیکردنیه و دوخوسیفه ت
وناولینانه دیاریکراوه. ئه وه نده ی
ده توارنیتبا سه و ته لژگه یه بکریت
ئه وه یه که سیا سه تخویسه پاند وه ته
بواریکه لتووره وه، وه کلویسدؤلؤ
ئه مرایه یه یه و پییشیوایه سه ره تا
واده رکه و تکه سیا سه تبونئیوژیانی
که لتووریدریژبو ته وه وئو وه یه شو به ته
هؤیده ستوره دانیده سه لاتیکستی
له و دوزانه یتائه وکاته ده سه لاتیه
سه ریاندانه بووه (بروانه کتیبی: که لتووری
تاکه که سیوجه ماور: لویسدؤلؤ
٤١)، ته نانه تنه تواراوه کاتوسه رده می
ده ستپیکیه وده ستوره دانه یسیا سه ت
له که لتووردیاریبکریت، بوئو وه ی
له مته لژگه یه تیبه یو بیرق که یه کمان
له باره یه وه هه بیت، پیو یستیمه نیه
رؤچوونبه پیکه ته کانوشیکردنه وه ی
ره گه زه کانیه لوه شان وه یتانو پوکانی
ودیاریکردنونا سینیره هه نده کانی
ده بیت، ئه مته رکه شبه دوو پرسد یاری
ده کریت:

یه که م: په یوه سه ته به ده رکه وته کانی
ئه مپه یوه نندییه وه، به مانایه ووینه ی
ره هه نده کانیه مپه یوه نندییه وره گه زو
پیکه اته کانیده هه نه روو.
دوهه م: په یوه سه ته به جورووینه
ووه رچه رخانوگورانه کانیه م
په یوه نندییه وه، جاریکله روویکا رلیک
وجاریدوه مله روویلیکدابران

ناویشورسه که لتووریه کانه سه ده ی
بسته مد او پیوایه په یوه نندییو ان
که لتووروسیا سه تیه که مینشورشیئه و
شورشانه یه و به رایئه و یوه ته هؤکاری
نا لوزیونا ریکله که لتووروشیوه کانی
وه رگرتنوگورینید و بوچوونه کان
ده ره قبه که لتووربه ته و اوه تی. له که ل
ئه وه یشداکا تیکبا سه په یوه نندیی
نیوانکه لتووروسیا سه تده کات،
زورگشتگیرانه با سیلیده کاتوزور
له گه وه ره یئه و په یوه نندییه و ناوچه
وسنوریکیه کانه سه رینزیک
نا بیته وه، نوو سینیتر یه شه نکه هیچ
جیاوازیه کیگرنگیا نله و باره یه وه باس
نه کردوه.

بیگو مانگرفته که له بوونیا ننه بوونی
تیوریکدانییه، تیوریکبواریکه لتوور
وسیا سه تبه رزه فت، یانه اوسه ننگ
بکات، ره نکه نه بوونیتیوریکله و جوره
ناستید ژواریمانله بوونیا دنایتیوریک
بو بخاته روو، که بتو انریتبا به ندکاری
بکریتو وه کسه رچا وه په نایو بپریت.
پیوایه ئه مپه سه پشتگوینه خراوه وه
ئه نندییه دانه بوو بیت، به لکوهینده بایه خی
پینه دراوه که بکریته با به تیکیتا یه تمه ند،
بو یه له نیو نو سه روتو ژه رانداکه سیک
نه ناسراوه ئه مپه سه بوو بیت جیبیا یه خی
و تیوریکه یه بیت ناراهه که بکریته
سه رچا وه. ئه وه یله مباره یه وه خراونه ته
روو که مه لیکبیروکه ووینا کردنو بوچوون
له مشتومر و لیکدانه وه تینا په رکه
قسه مانله باره وه کردن، له بریئه وه ی
ببنه پردیکبو که یاندنمانه ققنا غی
نا ماد که روپیتینه ریتیوریکو هانده ر
بو هینا نه نارینه کبه و مانایه یتیوره که
وه کچیکره وه یئه و قسه له سه رکردن
و مشتومرانه بیتو بیاسریته وه، به لکو
به مانایه ره پیدانوبه زرکردنه و یان
له روویمه عریفو زیاتروورونکردنه وه
وچه سپاندنیا نوده رکردنیا نله بازنه ی
نیکه رانیو مللا نیکه ره نکه دوا جار
بگاته ئاشوویونا هه مواری. هه روه ک
دیاریکردنیه سه ره تاینه مته لژگه یه ی
نیوانکه لتووروسیا سه تیش، که له
نووسینه کاندابه ته لژگه یه کیدیرین
ناویراوه، به لامبیدیاریکردنیراده ی

که واته که لتوور له به رده مسیاسه تاهه ست به کیمیا سیده کات ، چونکه پیوستیبیه نزیکبوونه وه له واقعیهه یه ، سیاسه تیش له به رده مکه لتوور داهه سته کیمیا سی ده کاتاپه یوه ندیبیه مه عریفه وه بکات .

دووه م : په یوه ندیبیوانتپروانین (تپور) وکردار

که لتوور له مپه یوه ندیبیه داد ه رده که ویت ، چونکه گوزارشته له ولایه نه یپه یوه سته به (تپروانین) له تپوره وه ، له کاتیکدا سیاسه تله ولایه نه وه د ه رده که ویت ، که په یوه سته به کرداره وه . نه میشبه وه هویه وه که که لتوور سه ربه جیها نیتپور وسیاسه تیشسه ربه دنیا یکرداره . واته بنه رته (ئه سل) له که لتوور دا تپروانینوله سیاسه تیشدا کرداره .

که لتوور له شیکردنه وه یزما نه وانپو که لتوور یدا ده که ریته وه بوما نا که لیکي وه کتیکه یشتن ، ژیری ، هوشمه ندی ، په روه رده وه ... هتدوهه موونه م مانا یا نه یپه یوه ستنه تپروانینو وا ده که نکه لتوور یشله بنه ره تدا تپور وتپروانینیت . سیاسه تیشله شیکاره زمانه وانپو که لتوور یه کانداده که ریته وه بوما نا کانیبه ریوه برد نو پیشه وایه تی وسه رکردایه تیوها ومانا کانی ، هه موو نه ممانا یا نه یپه یوه ستنه کرداره وه وواده که نسیاسه تیشله بنه رته تدا کرداریت . له هه لسه فه یکو نیشدا کاتیک هه لسه فه مووزانستو مه عریفه کانی ده گرته وه ، سیاسه تله لایه نیکرداریدا پو لینکرابوو ، دوائنه وه یغه لسه فه بؤدوولایه نیتپور یو کرداری دابه شکرابوون . ده رختنپه یوه ندیبی نیوانتپور وکردار یشیا رمه تیده رمان ده بیتله تیگه یشتنله ره هه ند ه کانی په یوه ندیبیوانکه لتوور وسیاسه تدا ، که واته په یوه ندیبیتپور وکردار له چ شپوه ووینه یه کدایه ؟

نه مپرسه یشیه کیکه له و پرسانه یله سه رده مه کونه کانه وه جیسه رقاکردنی هزیرمورقایه تیوبه رده و اممشتومر له سه رکردنپوه وه لو یستو بؤچوونه کانه باره یه وه له دووناراسته دا بووه ، له نیوانته وان داپیشینه یاند او ه

لایه کیتره وه واقعیهه رزده کریته وه . به هویسرو وشتیه ممشتومره شه وه دیدیمه عریفه بؤواقیعوبه پیچه وانته شه وه په ره یانسه ند ، هه ربه و پیچه شفیکریمورقا یه تیبه ره وه په یبردن به یاسا کانیبه یوه ندیبیوانمه عریفه وواقعییشکه وتیبه ده سته هینیت ، له پینا ویکو نتر و لکردنپه یوه ندیبیه که وتیگه یشتنله لوژیکو پا به ندبو ونبه یاسا کانیبه وه .

بؤنزیکردنه وه یئه موینه یه یه یوه ندیبیه که بؤبواریکه لتوورو سیاسه ت ، ده توانینله به رایبه وه بلین که لتوور شتیکیجیا وازه له سیاسه ت وه ر دووکیان دووشتیجیا وازنویه ک شتنین . له گه لئه وه شدکه لتوور بؤ ها و به ندبوونو کار لیکله گه لوا قیعدا پیوستیبیه سیاسه ته یه وسیاسه تیش بؤ په یوه ندیبیکردنوها و به ندبو ونبه مه عریفه وه پیوستیبیه که لتوور ه یه . نه مه شئه وه ده گه یه نیتکه لتوور به رده و امپوستیبیه سیاسه ته یه ، پیوستیه کوا بکاته سته کیمیا سی بکاتو سیاسه تیشپیوستیبیه که لتوور هه یه بؤه سترکردنپه کیمیا سیه کانی . هه سترکردنپه کیمیا سییشخو یله به ردا رانا گپرتو خا مو شوچه قبه ستو و ش نا بیتوته نه له دووحاله تدا نا هیلریت ، یانله باریزالبون دابه سه رئه و کیمیا سیه دا ، یا خودله بارپیرکردنه وه یدا ،

بیتوله دنیا یواقیعنز یکبیته وه وراستیمه عریفه کانیسه لمینیت . واقعیشبوئه وه پیوستیبیه مه عریفه یه تاله دنیا ینموونه کانز یکبیته وه و به رچا وروونیتوریکه بنا سیت . نه مه ش واته مه عریفه ، به بیواقیعو واقعیشبه بیمه عریفه نات ه او ده بنوه سترکردن به وناته وایه شه که یه کتریکه مه ندکیش ده که ن ، یانبنه مایپه یوه ندیبیه کی به رده و امداد ه مه زرینیت ، که واته مه عریفه واده کاتواقیعهه سته کیمیا سیکات وبه ره و ته و اوکارید ه بات ، واقعیشه واده کاتمه عریفه هه سته کیمیا سی وپیوستیبیه یاسا کانیجوله وکارایی بکات .

له هزریکو نو نو ییمورقا یه تیشدا له نیوانته و دوونه نگیزه یه دادابه شبوونیک هه بووه ، له نیوانته وان داپشتگیر بیانله نه نگیزه یه عریفه و نه وان داپشتگیر بیان له واقیعهه کرد . له هه لسه فه یئیسلا مییشدا پرسیبو ونیزه یه نیه یز او ه ته مه یدا بؤق نه وراستیه یکه مه عریفه بو ونیه یه ، نه مپرسه شله و باکگراوند ه هه ها تو وه که حه قیقه تیزانستبریتیه له نمونه گیری شته کانه له نیوزه یندا ، باب ته تیئه م پرسه شله لیکو لینه وه هه لسه فه کاندانا زانستبه زانراوه کانوراده یواقعیبوونی زانستوده رکردنه وه ها و به ندته کات . له بواره کانیتریشدا هه مانحاله ت به دیده کریتوله لایه کمه عریفه وله

به تیوروتیر وانینوئه وانه شکرد اریان
خستوه ته پیشه وه، نه وانه یتیوریا نیه
نه سلوخاوه نفه زلونه وانه شکرد اریان
به نه سلوخاوه نفه زلاناوه.

له فیکرییو نانید اتیر وانینپیر ووزرا گیراوه
وله کردارزیا تر به بنه ره تیویپگیه ی
تیور سینا نیه رز تر و به با لاترینچینی
کومه لایه تیدانراونواشبه با شتر
زانراوه که نه وانه سه لاتدار بن. بویه
یونا نیه کانلورژیکیا نبالا تر کرد که نیشله
سه رتیورده کاتوه ره وانه نیشنا و نه ی
نه مزانسته که له میژو و میرقا یه تیدا
پینا سراون. هزریئه وروپیپها وچه رخ
پیچه وانه یئه مئاراسته یه یه یه ندیی
مه عریفیله گه لهزرییو نانیکو نا
دابریوله دنیا یزه یه وه به ره و دنیا ی
واقیعوه رچه رخا، نه ویشبه واز هیئانی
له لورژیکو یئه بییو نانا سینیلو ژیکو
نه زمونگه ریکه هه ستونه زمونیکرد ه
بنچینه یزانست. نید یله و سه رده مه
دیرینا نه وه هزرییو قایه تیما مه له ی
له گه له ره دوچه مکیتیر وانینو کرداردا
کردوه وئاسه واریه ره دوو کیشیا نیه سه ر
زانستومه عریفه کانه وه دهرکه وتوه که بو
تیور کرداریدا به شکارون، وه کبه سه ر
فه لسه فه وره وشت (ناکار) داهاتوه مان
حاله تله هزرییو سلا میدا به سه ر (نوسول
فیقهدا) هیئرا، له ویداکه عه قلیشبو
تیور یو کرداریدا به شکاروه، به هه مان
شیوه بو زانسته کانیتیریش.

نه وانه بییگه یتیر وانینیا نیه رزرا گرتوه
پینا نوابوه که بیگه یه قلله تیر وانیندا
ده رده که ویتو تا یبه تیشبه که سیزیر
زانوادانا کانسوئه مانیشله میانه ی
تیر وانینه وه دهرگه نه زانستومه عریفه ی
هه مه کی. له کاتیکداله کرداردا هیزی
جه سته دهرده که ویتوئه مهیزه ش
هه مو وکه سهه یه تیورده یانگه یه نیته
زانستیه شوکی (جزئی) ومه عریفه ی
ریژه یی.

نه وه یتیبینی شید ه که یئزیا ره مرویبه کان
به پییسرو وشتیفه لسه فه کانیا ندیدان
بو په یه ند بیینیوا نه ره دوچه مکی
تیور کرداریدا یه کرد. له وباره یه شه وه
دکتور (حه سه نحه نه فی) پییوایه ژیا ره کان
به پییپشکه وتنودا که وتنیا ندیدان

له نیوانکرداروتیر وانیندا گورپوه،
بنه ماشلا یئه مئه وه یه کردار ریژارده ی
سه ره کیبه له هه موژیا ریکد او هه ره م
ریژارده یه شه هوار ییلا بوونه وه و
مانه وه یبه ره وه ستا نوپو وکانه وه ی،
نه وکا تیشخه میگردارید ه بیته خه میکی
تیوری، ده شینته مبو چو ونه له شیوه
گشته که دیدارا سبتیبه لامیا سایه کی
گشتینیبه.

سیه م: په یوه ند بیینیوانمه عریفه وهیز
له مپه یه ند یبه داکه لتوور له شیوه ی
گوزار شتله مه عریفه و سیاسه تیشله
شیوه یگوزار شتله هیژده رده که ویت،
په یه ند بیینیوانمه عریفه وهیزیش
په یه ند یبه کیدیا لیکتیکو هیئده ی
دیرینهزرییو قایه تید پیرینه وه لسه فه
مروییبه کانه هه مو وکا توه سه رده مه کانا
سه رقالییوون. له نیستا شدا خه میهزری
مروقیها وچه رخه که جاریکجه مسه رگری
به لایمه عریفه داوده میکیشبه لاهیژدا
رایده کیشن، بو یه هه نمه عریفه به بالو
هه شنهیز به بالاداده نین، هه نکاریان
بو هه ژمونداریمه عریفه کردوه به سه ر
هیژدا وهه شنیشیا نبوه ژمونداریی
هیژکردوه به سه رمه عریفه دا. مه ترسییش
هه میشه له ده رچوونی هیژدابوه له
کونترولیمه عریفه، نه وده رچوونه یهیز
ده کاته سه رچا وه یسته مو ویرا نکاریو
هه لسوکه وتیدرندانه. به وه یه شه وه له
مه عریفه داهه ولیبه رده وامبوخا کردنه وه
وکونترولکرد نیهیزه بو وه، تا بیته
هیژیکله خزمه تیمه عریفه دانه کمه عریفه
له خزمه تی هیژدابیت.

له میژو ویکوندانه سکه نده ریمه کدونی
وینه یه کیده رچوونی هیژبووه له لغاوی

مه عریفه که نه وکاته نه رستوه و گریمانه
کراوه ماموستایبووه. نه سکه نده ر
له مجیا وازکاریه دانمونه یهیزبووه و
نه رستویشمنونه یه عریفه، که نه مه ی
دوایله به رکاریگه ریبه سه رمه عریفه به
ماموستاییه که منا وبراوه. له میژووی
ژیا ریئیسلا میشدانه زمونیمه غوله کان
وینه یه رچه رخا نیکه له زالبو و نیهیز
به سه رمه عریفه وه بو زالبو ونیمه عریفه
به سه رهیزدا. مه غوله کانبه هیژو
درنده یه تینا سرا بوونو و لاتا نیئیسلا میان
داگیر کردو و به وپه ریهیزه وه ژیا ریانی
ویرا نکرد، که نه مه یانیه ویرا نکردنی
مه عریفه داده نریته لایه نهیزه وه،
به لامپا شسا لانیکتو نترولکرد نیه و
ولاتانه خو شیا نیسلا مده بنوئه مه شیان
زالبو ونیمه عریفه یه به سه رهیزدا.

نه مئه زمونله خوراواد اجیا وازه، له ویدا
که هیژو مه عریفه به شیوه یه کیدیا ر
وله به رچا و پییکه وه کوبونه ته وه که له
هیچژیا ریکدابه دینا کریت. جیا واز یجی
سه رنجیشله و دایه که خوراوامه عریفه ی
به شیوه یه کیبچینه یله خزمه تی
کومه له کانیدا به کار هیئا وه وهیزیشی
له ناستیکو مه له نانه وروپایه کاند
به کار هیئا وه که داگیر کردوون، که واته
خوراواله نیو خو ژیا ره که یه اهیزی
خستوه ته خزمه تیمه عریفه وه
ده وه شیدا مه عریفه یخستوه ته خزمه تی
هیژه وه.

له شیکارید ابوه رچه رخانی
سه رچا وه کانیهیز له هزرونه زمونی
مروقیایه تیدا، (توفلینتوفلن) له
کتیبی (شه پولیسیمه م) داپیوایه زه وی
له کونوله سه رده میدره به گایه تیدا
سه رچاوه یهیزبووه، له قوناغی
دهوله تیشدا هیژگوراوه به ده سالات
وهه رکه سده سالات یبه ده سته وه
بو و بیت، خا وه نیهیزیشبووه، به لام
نه مرومه عریفه بووه ته سه رچا وه یهیز
وهه رکه سمه عریفه یه بیتخا وه نی
هیژیشه، چونکه مه عریفه چووه ته
نیورده کار یبه کانیزیا نمانه وه و
بووه ته بنه ماله هه مو وشتیکدا.
له نیسلا میشدانه که یه که مینتایه تی
که (اقرا) ده سبتیکردوه بوخوی

تا ما ژه به و ه یمه عریفه بییش
هیز خستو و ه و ئیسلامیشتیه
هیزیلوژیکه ستو و نه کلوژیکه
هیز. له روویریسایشه و ه مه عریفه
ده که ویته پی شهیز و ه ره ویش
حوکمیده کات. بته ماشله مه عریفه دا
بلا و کردنه و ه یه تیله نیو خه لکید او به و
جو ره شه ه پیر یگه کا نیگه یشتنبه
مه عریفه بو خه لکیکرا و ه و دا بینکرا و
بیت، به پیچه وانه یهیزه و ه که ده بی
تایبه تبیته ده سه لاتییاساییو
کو توبه ندیله سه ریبت.

به لایه نیپه یوه ند بیینیوانمه عریفه و
هیزیشه و ه، مه عریفه بو پاریزگا ریکردنله
خو بیه رجه سته کرد نیپیو یستییه هیز
هه یه و هیزیشبو به رزه فتوئا راسته کردن
و کرد نیبه و زه یه کیها و کار بو پاراستنی
سیستمی پیه یه و کرد نییا سا و ریزگرتنله
مافه کانوئا و ه دانکردنه و ه و پییشکه و تن
پیو یستییه مه عریفه ده بیبت.

چواره م: په یوه ندیله نیوانبه هاو
به رژه و ه ندیدا

له وینا نه یکه لتوو ریبتید اده رده که ویت
گوزارشته کانله به هاده کرین، ئه و
وینا نه شسیا سه تیا نتید اده رده که ویت
گوزارشته کانله به رژه و ه ندیده کرین.
ئه ویشبه و ه یه یکه لتوو رپه یوه سستییه کی
پته و یه یه به ئاکارویه هاکانه و ه و
هه مووکه لتوو ریکو ه کها و به ندوبه رگریکار
له ئاکارویه هاکانده رده که ویت. له
کا تیکدا آسیا سه تهه میشه و ه کهونه ری
به ریوه برد نیبه رژه و ه ندیه کانوینا کرا و ه
و به رژه و ه ندییکرد و ه ته دید و چوارچیوه ی
خویوپیکه و ه گریخواردنیکله
نیوانسیا سه توبه رژه و ه ندیده اه یه.
مه به ستیسله به رژه و ه ندیه رژه و ه ندیی
ره هایه به واتایبه ده ستهینا نیسو و د و
لابردنیزیان.

لوژیکیه هاکانیشله لوژیکه
به رژه و ه ندیه کانجیا و ازونئه مدو لوژیکه
رهنگه هه ندیجاریه کبگرنوهه ندی
جاریشله یه کد و ورین. به نزیکبونه و ه ی
سیا سه تله به هاکانه و ه ئه وانیشله یه ک
نزیکده بنه و ه و به دورکه و تنه و ه ی
سیا سه تیشله به هاکانله یه کد و ور
ده که و نه و ه، چونکه گرفته که هه میشه

دیاریکرا و، له کا تیکدا به هاکانه حکومن
به سنووره کانیه له توانا دابوونکه
ئه و په ریبه ولدانده گه یه نیبت. جیا وازی
نیوانیو لو انو توانا شئه و ه یه که بو لو ان
به شیوه یه کیبچینه بیده که ویته سه ر
واقیعه ده ره کیومه رجه کانی، له کا تیکدا
توانا ده که ویته سه رخود، به ته و او پوزه
و بنچینه کانیه و ه. گرفتیه مدو حاله ته
له و ه داده رده که ویتکه فاکته ریو لو ان
ره نکه له ئاستیگرفتد ا و شد ا بمینیتو
پاشه کسه بکات، به پیچه وانه یفا کته ری
توانا و ه که هه و لیزالبوونو گوزه راندنی
گرفته کاند ه دات. پروانه په روه دگارچون
به ها و توانا بییکه و ه گریدا و ه (فاتقوا الله
ما استغتم)، لیره داته قوا چوارچیوه ی
ریکخه ریبه موو به هاکانه و ه مووئه رکه
ئا یینیبه کانیسه که و نه سه رفا کته ری
تواناداری.

ئه مدابه شکاریه شله نیوانبه هاو
به رژه و ه ندیه کاناله روویریسایشه که و ه،
ئه و ناگه یه نیتکه به هاکانه رژه و ندی

له لایه نیبه هاکانه و ه نیبه، به لکولای
سیا سه ته و ه یه که خاوه نیئیراده یکرداره
وئه و ه شیخاوه نیئیراده یکرداریبت
برپارله شیوه و چو نیتیه یه ندیه که
ده دات، به و مانایه ریپیزارده (اختیار) لای
سیا سه ته وئه و برپارینزیکبونه و ه یان
دورکه و تنه و ه له به هاکانه دات.

به ها و به رژه و ه ندیشد و بو زویننه ری
ژیانیتا کوکومه له مرؤیه کانن،
هه نبه ها ده یا نجو و لیتتو هه یشن
به رژه و ه ندیده یا نبزوینیت. ئه وانه ی
به ها ده یا نجو لیتتله وانه پله یا نبه رزتره
که به رژه و ه ندیده یا نبزوینیت، چونکه
پیگه یبه هاله پیگه یبه رژه و ه ندی
به رزتره. پیگومانئه وانه یبه ها
ده یا نجو لیتتیا زپاکتر و راسته و تر
و به ره مدارتروچه سپا و تریشله وانه ی
به رژه و ه ندیپالنه ریانه، چونکه مه و دای
به رژه و ه ندیله مه و دایبه ها کورتخا یه نتره
و به رژه و ه ندیمه حکو میشه به سنووری
بو لو انیکیه رته سکانه و زوربه وردی

به دینا هیئن، یا نله گه لبه رژه و ندیدا ته با نا بنو نا گونجین. هه ره که ما نا یوانیه به رژه و ندیبه ها به دینا هیئیتو له گه لیا ندا ته با نیبه و نا گونجیت. گرفته که کا تیک دهرده که ویئتکه به رژه و ندیبه سه به ها کاندابه با شتردابنریئتو دژیان بیئتو پرسه که ببیئتگه رانبه دواى سوودوده سستکه و تپییئو و هیما ف و به رژه و ندیه کانیخه لکیتربه هه ند و هریگریئت، یا نزیانیا نیلیبکه ویئتو ه.

به حوکمینزیکیکه لتووریشله به ها کانه وه، که سیرۆ شنبر له به ها کانه وه نزدیکتر ده بیئت، دیاره گریما نه یئه محالته ده کریئت. نه مه شده بیئه دره و شاره ترین ویئه سیرۆ شنبر نه گه ره له لسوکه وت و که سیتیمو مۆرکیداره نگیداته وه، نه و کا ترۆ شنبر له ویئه نا کاریه که یدا ده پیبیئنه سه رچا وه یئه و به ها یا نه بو خه لکوه ره خۆ ییشیدا کۆ کیوپا سه وانپو به رجه سته شیانیکات.

به حوکمینز یکیسیا سه تیشله به رژه و ندیه وه، سیاسه توانله رووی واقعیکرده و به وه له دنیا به رژه و ندیه وه نزدیکتره و به هۆ بهه لسوکه و تیسیا سیانه و که شوهه و ایئیشه که یده بیئه سروشت و مۆرکوهه لسوکه و تیرۆژانه یژیانى. رۆژ شنبر یزیکله دنیا بیبه ها کا نما نای وانیه ده بیلله دنیا بیبه رژه و ندیه وه دورور بیئت، یا ترۆ شنبر یزیکله سیاسه ت ده بیلله دنیا بیبه ها کانه وه دورور بیئت.

پینجه م: په یوه ند بینیا نره ها یه تیو رژه یی

که لتوور سروشتید ره که و تنیله ویئه و شیوه یه ها یدا هه یه و سیاسه تیش له ویئه و شیوه یه رژه ییدا. ره هایش نه وه یه که به سه رکاتوشویندا خوی به بالآترداده نیئتوبه رژه و ندیه به ره جوسنوره کاندیا نه وه پا به ندنا بیئت، رژه ییشبه پیچه وانه وه پا به ندیسنور و مه رجه کانیکا توشوینده بیئت. شتی ره ها ته نیا له زه یندا ویئه یه کیته و اوی هه یه و ویئنه یته و اووکرده ییشتی رژه ییشله واقعیدایه، بو یه ره ها یی له وته زا کانیزه یینه وه ره له ویئشه وه به لگه یبو ده هیئریئته وه و رژه ییشله وته زا کانیواقیعه و به لگه یله واقیعه وه

بو ده هیئریئته وه. ره ها ییله رژه ییزیا تر ده مینئته وه، چونکه پا به ندیکا توشوین نیبه و پییانداده گوزهریئت، به لامریژه یی ده رکه و تنوئا ماده ییزیا تره، چونکه پا به ندیشوینو کا ته و به پییسرو شتی گۆرانیشوینو کا تئه و ییشده گۆریت، هه ره که ها پیو یستیبه رژه ییبه یه تاله میانه یها و به ندبوونه وه به شوینو کا تله واقعیده ره کیداکا راوکار ریگر بیئت. رژه ییشپیو یستیبه ره ها یی هه یه تا به ته و اویله گه لواقیعدا ویئه نه بیئوبو و کیته وه. ره ها له دنیا ییشه چه سپا وه کانه وه نزدیکتره و رژه ییشله دنیا یئه و شتانه وه که گۆرانیانه سه ردا دیت. شته چه سپا وه کانیشوینو یستییا ن به گۆراوه کانده بیئتدا و چاریوه ستان و چه قبه ستننه یه ن، گۆراوه کانیشوینو یستییا نه چه سپا وه کانده بیئتو نه وه ییدا و چاریئیکچو نو شپرزه بوون نه بن. ره هاله به رووکه شگه ییشتن ده ترسیئله نیوئه بستر اکد اور رژه ییش له به رووکه شبوونده ترسیئله نیو واقعیدا، نه مترسه شواده کاتره ها خوی به رژه ییبه یه نئوبه پیچه وانه شه وه.

به ویئیه ش، نه وه یله که لتووره وه نزدیک بیئتمه یلیبه لایئه بسترک و ره ها خاوازیوچه سپا وه کانه وه یه و نه وه شیله سیاسه ته وه نزدیکیت، مه یلیبه لایبه رجه سته کار یور رژه یی و گۆراوه کانداده جیت. رۆ شنبر انیش به حوکمینز یکیا نله که لتووره وه به لایئه بسترکوره ها خاوازییدا ده چنوسیا سه توانا نیشبه حوکمی نزدیکیا نله سیاسه ته وه به لایر رژه یی و کرداریدا ده چن، بو یه ئیبخنه لدون له کتیبی (المقدمه) داپیوایه زانایانله سیاسه توپه پرده وه سیاسیه کانه وه زۆر دورن، بوئه ممه به سته شله به شیکی کتیبه که یدا شیکا ریکیئه مقسه یه ی خۆ ییکرد وه هۆکاره که یگه راندوه ته وه بوئه وه ی، که "زانایانله سه ر دیدی فیکریراها تونوده ه چنه ناخیمانان وله شته هه ستنیکراوه کانده ریانده هیئن وله زه یندا پرسیه مه کیو گشتییا ن لیدره ده هیئن، نه کپرسیتایبه تبه ماده، که سیک، نه وه یه ک، یا نجۆر ییکیدیا ریکراو

له خه لکی، دواترمانا هه مه کیه کانه سه ره ره که کاندابه رجه سته ده که نوبه پیی (قیاسی قیاسی) شته کانه ها و شیوه کانیان پیوانه (قیاس) ده که ن، بو یه به رده وام حوکموتیروانینه کانیشتیا نله زه یندا یه و دوا یته و اوبو ونله تیروانینو تو یژینه وه دوا جارده خرینه بواریبه راوردکاریه وه. نه وه راوردکاریه شبه کۆمه لنا کریئت، به لکونه وه یله دهره وه دایه به پیی نه وه یله زه یندا یه لقیلیده بیئه وه، نه وانواته زانایانله سه ره نه مجۆره دیدو تیروانینه له پرسه زه ینیو فیکریه کانیشتا راهاتوونوشیوازیکیترنازانن. به لام له سیاسه تدا سیاسه توانیو یستیبه به هه ندوه رگرتنیدره وه هه په وه موو پاسکۆ کانیله هه لومه رجو حالته کانی ترشاراوه و نادیارده بن، ره ننگه نه وه ی تییدا یه ریگریکا تله نمونه گریکردنی به لیچوونیک، یا نمونه هیئا نه وه یه که له باره یه وه وه له دژ یئه وه مه کیه ش بیئت، که ده خاوازیئته سه ریدابه رجه سته بکریئو هیچشتیکیشله هه لومه رجه کانی شارستانیه و تیروانیوانه نا کریئت وه کته وه یله یه کشتا له یه کچوون، به لامره ننگه له چه ندینشتیشداله یه ک جیاوازین، بو یه زانایانله هۆیئه و راهاتنه یانه وه له گشتگیر کردنیجو که کان و پیوانه کردنیپر سه کانه سه ریه کدا، نه گه رتیرا مانله سیاسه تبکه ن، بیکه نه نیو بوئه تیروانینو به لگه هیئا نه وه کانی خویانه وه و به وجۆره شده که ونه هه له ی زۆر وجیئمتانه نا بن" (پروانه کتیبی: المقدمه، ۱۹۷۷).

بوچوونه داپرانوجیا کردنه وه یزانایان به گه رده خاتله سیاسه تبه شیوه یه کی گشتیو به بیئه رزه فتودیا ریکرد نهیچ بواریکیا نبۆناره خسیئیتبو ئیشکردن له سیاسه تدا و نه مه شجیئیتیرا مانه. نه گه رمه به ستنیشله مبوچوونه نه وه بیئکه زانایاننا تواننله په ریوه بردنی کاروباریحکومه توده وه له تداریدا بینه خاونده سه لات، نه و ابوچوونیک ریگرتد ره بوو، گه رچیشا یا نیقسه له سه رکردنیشبیت. نه وه ی ئیبخنه لدو نیشبا سید ه کات که زانایانله که لکیسیاسه ت

نا ی ن ، ر ه هاییه که هه رگیز جیی
 ره زامه ندیله سه رده برپینیی .
 نه مانه دیارترینیئه وده رکه وتانه ی
 په یوه ند بیینیوا نکه لتو ورو
 سیاسته وده توانیئه مراسیانه ی
 لیپوختبکه ینه وه :

- ۱- که لتو ورو به هاویپوئیستی نو
 سیاسته تیشبه هه مانشیوه .
- ۲- که لتو ورو سیاسته تیشبه ره که و
 بواریئیشکردنیخویانه یه .
- ۳- که لتو ورو پیوستیبه سیاسته ت
 هه یه و سیاسته تیشله هه ندییوار
 وره هه نده وه پیوستیبه که لتو ورو
 هه یه .
- ۴- له روویو چوونه وه وادانراوه که لتو ورو
 ده سه لاتیبه سه رسیا سه تدا هه بیئ .

(۳)

که لتو ورو سیاسته توجوره کانی

په یوه ندایی

له میژوو بهز روزیا ره کانیمرؤ فایه تیدا
 په یوه ند بیینیوا نکه لتو ورو سیاسته ت
 له گورانو گووران کاریدابووه . به و
 هویه شه وه چه ندینو چو ونوینا کردن
 له باره یانه وه به رجه سته بوونبه
 مه به ستیبه رزه فکترد نیئه وپه یوه ندیبه و
 کو نترؤ لکردنی ، یانه وه ولدانبو تیگه یشتنو
 راقه کردنوشیکردنه وه ویپکهینانه وه ی .
 هه موئه وانه یقسه یانله مبابه ته کرد وه
 هه میشه سه رنجیا نیولا یه نیگور ان
 هه لگه رانه وه له وپه یوه ندیبه داراکیشا وه ،
 نه وراستیه شکه تو ما سئلیق تده لیت
 نابیسه رسامان بکاتئه وه یه که "
 که لتو ورو به شیوه یه کیگشتیبو وه ته
 به شیک ، یانلقیکله سیاسته ت ، له کاتیکدا
 له سه رده مه کانیپیشو ودا سیاسته ت
 چالاکیه کبووه له نیوکه لتو ورودا " (بروانه
 کتیبی : تیپینله باره بیینا سه کردنی
 که لتو ورو هه ، تو ماسئلیقوت ، لا ، ۱۱۸) .

له وگریمان شبنینیکه هه لگرا نه وه ی
 ریگستنیکاره له پیشینه که به به س
 داده نیئت . (بروانه کتیبی : بیروکه ی
 که لتو ورو ، تریئیگلگتو ن ، لا ۱۶۵) . به رای
 نیگلگتو ننا توانین پاریزگار یله ها وسه نگی
 نیوانکه لتو ورو سیاسته تبکه ین ، که به
 ها وسه نگیه کیوردینا وبردووه . له باره ی
 جو ره کانیپه یوه ند بیینیوا نکه لتو ورو
 سیاسته تیشبه وه مبو چوونانه هه ن :

یه که م : به زرراگرتنیکه لتو ورو به سه ر
 سیاسته تدا
 یه کیگله وبریو که سه ره کانی نه یئیگلگتو ن
 له کتیبه که ی داده یو یستجه ختی
 لییکا ته وه ، به زرراگرتنیکه لتو ورو بو
 به سه رسیا سه تدا ، ده لیت : "نه گه ر
 که لتو ورو به زررا بگرینه سه رسیا سه تا ،
 نه گه رله پیشدا مرؤ فینودواترها ولاتی ،
 نه وکاتده بیسیا سه تله چوارچیوه ی
 ره هه ندیکقو ولیئا کارد اجو ولیتو
 له وه شداکه تاکه کانبکا ته ها ولاتیبیا ش

وهه سته که ره به رپرسیا رینیو خا وه ن
 ره وشتیبا شوها وسه نگی ، ده بیپشت
 به داهاته ده سته به رکاروه کانیخوی
 بیه ستیت نه وه یکه لتو وریشه یکات
 دلؤپا ند نیمرؤ قبوونه ها وبه شه که مانه له
 خوده سیاسته که یژیپه رچه میکو مه ل
 وگروپه کانی ، تارؤ حله هه سته کانی
 بگریپته وه وچه سپا وه کانیوه کیپتله
 فره بیبسیپتته وه " (هه مانسه رچا وه ی
 پیشو) . له به ره وه شه نیگلگتو نره خنه
 له به سیاسته تکردنیکه لتو ورو ده گریت
 وپیوا یه سیاسته تکه لتو ورو له شونا سی
 خؤیداده رنیئو تیگیشید ه شکی نیئت ،
 هه روه ها له به ره وه سیاسته تبه شیوازی
 خؤیده یه ویبیریو که که ناوه ژووبکا ته وه
 وله وناوگوپیبه داسه بریوه رچه رخانه کانی
 بکاتکه کارلیکیله گه ل داده کات
 وکاریکه ریشیله سه ره یه ، چونکه
 که لتو ورو هه کئیگلگتو نده لیئبه شیکه له
 چاره سه ر ، به لامره نکه بشیپته به شیک
 له گرفت . نه وه تاله سالانیشه سته کانی
 سه ده بییستبه دوا وه وشه یکه لتو ورو له
 ته وریخویوه رچه رخواه وه له وه دایه
 مانا یه کیپچه وانه بگه نیئت ، له وه دا
 که بووه ته جه ختکردنه وه له شونا سی
 تاییه تینا سیونا لیزم ، نیئن ، ره گه زو

نا وچه گه رینه کبلا بیبه سه ره و جو ره
 شونا سانه دا ، چونکه شونا سه کانه پیی
 بو چو ونیئیگلگتو ن ، خویا نبه چه پینرا و
 سته ملیکرا وده بینن . نه وه بیپشتر
 به دنیا یه کله ته با ییده بینرا ، نیستا
 بوه ته دنیا یه کله مملانی . که لتو وریش
 له به شیکله چاره سه ره وه بووه ته
 به شیکله گرفته که ونیئتوه کنا مرانیکی
 چاره سه رکردنیکیشه سیاسته کانی
 نه مانا وه ، ره هه ندیکقو ولو بلا شنیبه
 بتوانینله میانه یه وه وه ککو مه لیک
 خه لکینه یاریبه کتر یله چوارچیوه
 مرؤ فایه تیه که دابه یه کتریبگه ین ، بگره
 به پیچه وانه وه که لتو ورو به ته به شیکله
 مملانیسیا سه که (هه مانسه رچا وه ی
 پیشو) . بیگو مانمبو چوونه یئیگلگتو ن
 راستوره وایه ، به تاییه تیلایئه وانه ی
 پشتیکه لتو ورو ده گرنوبه ریش
 راده گرن .

دوهه م : هه ژمون سیاسته تبه سه ر
 که لتو ورو دا
 هه رته نیا مارکسیزمه کانه خا وه نیئه م
 دیده نوراشکاوانه ده ریانبریوه وله
 ده ره وه یئتوره مارکسیزمه کاندانه بیئ
 نه مدیده نه ناسراوه وبگره بو چوونه کانی
 هه میشه پیچه وانه یئه مدیده مارکسیزمه
 بوون . نه وه یوا یکرد مارکسیه کانی
 بینه خا وه نیئه مبو چوونه وله گه لید ا
 هه ماهه نگین ، نه وه یه نه وانه لاپه ک
 با وه رپانه رولیسه نته ریزمیده وله تو
 ناراسته کاریونه خشه سازیسه نته ری
 ده وله ته یه له کومه لیسو سیالیستیدا ،
 له لایه کیتریشنه وه مارکسیزمه کانی
 که لتو ورو ژیربارینا یدیو لؤژیا که یانده خن
 که وه کمزورکیشبه سیاسته تکرار
 ده بیئ . له کتیبی (نه ده بو شو رش) دا که
 له سالی (۱۹۲۵) داده رکاروه ، ترؤ تسکی
 رایوا بووه که که لتو ورو له ده وله تی
 سو سیالیستیدا ده بییه سیاسته تبه ریوه
 برپیتوه روسیاشده توانی تریگه
 بو ولاتا نیتر بجه اندا بنیئ ، چونکه
 یه که مینده وله ته توانیویه تیئه ونمونه
 بالایه به دیبینیئ (بروانه کتیبی : که لتو وری
 تاکه که سیوکه لتو وریجه ما وه ری ، لو یس
 دؤلؤ لا ۴۵) . نه مه یه کیکبووله نا واته کانی
 ترؤ تسکی که داجا رنومد بر او یکرد

وله مسه رده مه شما ندابوه ته نمونه ی
بالاله شکستودارووخان. (ماوتسی
تؤنگ) یشله (کتیییسور) داده لیت: "له
جیها نیکد اکه ته اویکه لتورونه ده بو
هونه رده گه ریته وه بؤ چینیکید یاریکراوه
هه موویبه هیلیکیسیا سید یاریکراوه وه
په یوه سترکراوه" (هه مانسه رچاوه ی
پیشووتر). بیگو مانوچوونیکله مجوره
هه موخاله دیاروجیا وازه کانله که لتور
داده مالیتکه پرۆسه بره خنه یه، چونکه
له سایه یه ژمونید وه له تداکه که لتور
به به شیکله مولکه کانید اپنریت، ئیتر
که لتورنا بیته خاوه نیخه سله تیره خنه.
یانله سایه یه ژمونید یو لۆژیا داکه
به وردیناراسته گیریونه رکه کانبق
که لتور دیارید هکات. به وه شکه لتور له
مانا وناوه رۆکبه تالده کریته وه وه بیته
جه سته وچارچیوه یه کیبگیان، به لام
مارکسیزمته نهانه وه یه یه داکو کیله
جه ماوه ریویونیکه لتورده کات.

سییه م: گرفتیتیکه لکرد نیکه لتور و
سیاسه ت

ئه وبریۆ که بنچینه ییه یتر ما سئیلۆ ی
له باره یه یوه ند بیینیوانکه لتور و
سیاسه ته وه قسه یلیکردوه، مه سه له ی
تیکه لکردنیوه و دوچه مکه یه به
یه کتری، چونکه ئه و پییوایه جیا وازیان
له نیواندانا کریتونا شکر یتو تریت
هیچیه یوه ند ییه کیا نبه یه کتره وه
نییه. ئیلۆ تده لیت: "بانگه شه یه وه
ناکه مکه لتور و سیاسه ته یه یوه ند بیان
پیکه وه نییه، ئه گه ریکرایه و به ته وای
له یه کجیا بکریته وه ئه وکا تگرفته که
ته وائاسا نترده بو، چونکه بونیدی
سیاسیینه ته وه یه ککار له که لتورده که ی
ده کاتو پییشیکاریگه رده بیت" (بروانه:
تیینییه کانبه ره و پیناسه کرد نیکه لتور
لا ۱۶۹). ئیلۆ تیپیوایه تیکه لکردنی
که لتور و سیاسه ته به ره و دوئا راسته ی
پیچه وانه ییه کترمانده بات:

۱/ رهنگه و ابکاتنه ته وه یه کجگه له
که لتورده که یخوینکو و لیله که لتور ی
هه موونه ته وه کانیتربکات. به وه شوا
هه ستبکا تپالنه ریبه یه بؤ نه هیشتنی
ته و اویکه لتورده کانیده و روبه ری، یان
دوباره پیکه یانانه وه یان. ئیلۆ تیپیوایه

هه له یه کیئه لمانیا بهیته ریئه وه بو
هه مووکه لتور و یکجیا وازه که لتور ی
خویا نبه که لتور و یکیه لوه شاه وه
به ره ریدانا، بویه به بؤ چوونیه وه بی
کۆ تاییه مجوره بانگه شاهه بهیتریت.

۲/ ئاراسته یترکه له تیکه لکرد نیکه لتور
وسیاسه ته یه کترید یته به ره م، بریتیه
له هاتنه ئارایمنونه بیا لاید وه له تیکی
جیها نیکه دوا جارتیه یه ککه لتور ی
جیها نییه کمۆر کید ه بیت. (هه مان
سه رچاوه پییشو).

مه به ستله ئاراسته ییه که مئه وه یه
که لتور و کۆنترۆلیسیاسه تبکاتو
بیجو لینیوانا راسته یه وه هه میشکا تیک
ده بیتسیا سه تکۆنترۆلیکه لتور بکاتو
بیجو لینیوانا. ئیلۆ تله و باسه یه وه یه ویت
داکۆ کیله که لتور بکاتو لایه نگیری
ده کات، چونکه نایه وینکه لتور و ژیربار ی
سیاسه تو خواستونه خشه کانیبیت
ونا وه رۆکیکیسیا سیانه یه یه یه یه
ئامانجیسیا سییه بیته له خزمه تی
پرۆژه سیاسیادیت.

ئه مبوچوونا نه ئیلۆ یته دوا کرد نییه وه
بویه کخستنیکه لتور یه وروپیه وه هات،
له ویه که ویستیله دوره هه نه وه
جه ختله وبریۆ که یه بکاته وه، یه که میان
ئه وه یه که که لتورده توائتیکه لتور ی
ئه وروپیو نیان بنیتو بیچه سپینینه ک
سیاسه ت. دووهه میشنه گه ری ئه وه هه یه
سیاسه تجیا وازه کیقو و لبحو لقیبیت،
به لامنا بیته و جیا وازه کارله
که لتور یها و به شیه وروپا بکات، به لام
گرفته که لیره دانه و گرفته یه که ئیگلۆن
قسه یله باره وه کرد وه: "که لتور و زیاتر
به ره میسیاسه ته وه کله وه سیاسه ت
خزمه تکار یکیفه رمانه رداریکه لتور
بیت" (بروانه: بیرۆکه یکه لتور لا ۲۰).

چاره م: که لتور و وه کئه لته رنا تیقی
سیاسه ت

له کۆتاییه هه شتا کانیه ده بیسته مدا
له فه ره نسا لیکۆ لینه وه یه کله لایه ن
چه ند تویره ریکیفه ره نسبه وه ده رکرا،
تاییه تبووه وه یه یکه لتور و ربتوانیت
بیتیه جیگره وه سیاسه ته تله په ره
وگه شه دانوچا ککرد نییه یه ند ییه
نیوده وه تیه کانوچاره سه رکرد نیکه شه

وئا لۆ زینیوانا لاتان. ئه و لیکۆ لینه وه یه
پییوایه تیگه یشتله که لتور له نیستادا
به شیوه یه کیبه رفرانتره له رابردوویه کی
نزیکتر وه نیستادا زیا ترمۆ فیه ک
گیانوجه سته وه قلوویژدانیش
کرد وه ته ئامانج. ئه متیکه یشتنه ش
فاکته ریکیه هیز پیکده هیینتله
په یوه ند ییه نیوده وه تیه کاندان، که
خویله راکه یانند نیما فدار یله که لتور
وما مه له که لتور یه کانداده بیینته وه.
لیکۆ لینه وه که ده گاته ته وه ره نجامه ی
که سیاسه ته یه نیا نه یه توائیکه شه ی
نه ته وه کانچاره سه ربکاتو ده بی
که لتور و کار بیینتله و ییشه وه ده بی
په ره به په یوه ند ییو بواره که لتور یه کانی
نیوانگه لوده وه ته کانبد ریت.

له راستیشدا که لتور و نا بیته جیگره وه ی
سیاسه تو سیاسه ته تبه رده و امپیو یستی
به که لتور ده بیت. ئه وه شدروسته که
سیاسه ته تبه ته نیا چاره سه ریکه شه ی
گهل و نه ته وه کانینا بیته ده بیکه لتور
یارمه تیده ریبت، که واته زۆرینه ی
لیکۆ لینه وه و بؤ چوونه کانه ختله وه
ده که نه وه که ریکخستنییه یه ند یی
نیوانکه لتور و سیاسه ته تله یه کجور
وشیوه دواکۆ تکرد نییه یه کنا راسته
و کۆنترۆلکرد نییه توندیکاریکی
زه حمه ته.

(۴)

که لتور و ره کده خنه له سیاسه تو

سیاسه تیشوه کده خنه له که لتور

ئه وه یمنله په یوه ند بیینیوانکه لتور
وسیاسه تده ده یباینمه وه یه که
که لتور و بیته ره خنه یه کیبه رده وام
له سیاسه تو سیاسه تیشبیتیه
ره خنه به رده وامله که لتور، ره خنه یه ک
سنورینیوانه ره ردوولابپاریزیتو
هه ره کله که لتور و سیاسه تیش
بخاته شوینی تاییه تیخویان. هه ر
ئه مره خنه به رده وامله یه شه که لتور
ده کات به هیه کیبوسیاسه تو
سیاسه تیشده کاته به هیه کیب
که لتور.

به وره خنه یه شه که لتور
ده توانیت سنوروشوینه کانی

خۆپله ده ستووردانو هه لچوونوه له ته كانی سیاسه تبار زیتوله به رانه ردا سیا سه تیشسنورو پیگه کا نخۆپله ده ستووردان و خواستوتیه له چونه كانی که لتوور بپا ریزیت . ئه مه شد وایینه ری پیو یستیبه ره خنه ببه رده و امنیه له نیوانکه لتوور و سیا سه تدا ، به لکو پیو یستیبه که له وه زیاتر و به رفراوانتره ، که واته ئه و پیو یستیبه کامه ن؟

یه که م: که لتوور و ره کره خنه له سیا سه ت بنچینه له که لتوور داته وه یه بیته ره خنه ی به رده وامله سیا سه ت ، ئه وه خنه یه ی سیا سه تده یه ویتیه کیخا تو شکستی پییئیت ، یا نسه رکو تیکا تو خوی لئیکوریت ، چونکه سیا سه تکارامه یه له په یه وکردنیه و جوره هه لسوکه وتانه ، جاریکوه کرؤلگه لیکیره وه کله دوا یه کوچاریکیتریشها وتهریب و ته نگیه لچن ، بۆ یه سیا سه تته و هه لسوکه وتانه په یه وده کات ، تاکه لتوور نه بیته چا ودر ببه سه ریه وه ونه بیته سه رچا وه یه ورسکردنیوه له په رستیو ده سه لاتیو زولمسته میسنوردار بکات وه له چو نو خوا ستو په لها ویشتنه کانی کۆتبات . سیا سه تده یه ویتیه هه ریگه یه کخۆپله محاله ته رزگار بکات ، وه کهه و لیکۆپه یه وکردنیه لسوکه وته ره هاکان ، که واته ئه وه شجوریکله چه ره به زه بیده بیته که لتوور بیته ره خنه له سیا سه توله وه شجه ره به زه تر ئه وه یه که لتوور له وه خنه گریه یه داخۆراگر بیتو به هۆ یفیله ده سه لاتیو سه ت مو گه مه کانی سیا سه تده وه پاشه کشینه کات .

که لتوور کاتی که ده بیته ره خنه له سیا سه ت ، که سیا سه تته موزۆرداری له به کارهینا نیما فدا بکات ، یا نبیته هۆ کار پییشیلکرد نیما فه کا نیمرۆ قو سه رکوتر کردنیئا زادیه کا نوده سه لاتیهین با لاده ستبکا ته ژمو نو کۆ نترۆ لکاری بسه پیئیت ، به واتایه کیترکاتی که سیا سه تده بیته فا کته ریکۆ پاراستنی گه ند ه ليو پاسا ودا نیوپه کخستنییا سا و ئیفلیجکردنیه زگا یه دوه ری . ئه وه خنه یه یکه لتوور له مباره یه وه مامه له یپیده کات ، هه وه له بۆ

په روه رده کرد نیسیا سه توچه سپاندنی په یه وندی یبه ئا کار و سیا سه تمی به ها کانه وه وجه ختکردنه وه له ریزگرتن و سه ره خۆپیدا دگا ودا کۆ کیکردنله مافه کا نیمرۆ قو پاراستنیئا زادیه کان ودا واکردنی یبه ها کانی شکۆمه ندی ویه کسان یو داد په روه ری . که لتوور ده توانیتخۆرا گرانه ره خنه یه کیگه وره ی له وجۆره په یه و بکا تور و به رو یسته م وزۆره ملیکا نیسیا سه تیه وه ، چونکه که لتوور هیژ یه رۆ حیو چه سپا و بیبه ها کان وگه و ره بیئا کار یه یه .

دوه م: سیا سه تده کره خنه له که لتوور که لتوور له ره خنه پاریزرا و نییه و خۆشی راستیو دروستیته و او نییه و به هیچ شیوه یه کله شیوه کا نله یه کچو نیته و او نا گه یه نیته گه له به ها کا نو تیا یشیدا حه قگه وه ره چه سپا و نییه ، به لکو که لتوور یشینه گه ری هه له وگۆرانو وه رگه رانیلید ه کریت ، بۆ یه پیو یستیبه ره خنه لیگرتن و راستکردنه وه ده بیته .

ئه وه خنه یه شله سیا سه ته وه دیتبۆ راستکردنه وه یکه لتوور ، سروشتیکیداری خۆپیه یه که له بیکها ته کا نیو سروشتی لۆژیکینا وه کیخود یسیا سه ته وه سه رچا وده گریته . ره نگه که لتوور به ره و ئه بستر اکو بیر کردنه وه یه ها و ئیشکردن له دنیا نیمونه کا نورۆ چو ونه با زنه ی دیا لیکتی کو بواریت یۆردا ئا راسته بگریته ، به جۆریکا بکا تکه لتوور له ره و تو واقع و جوله ورودا وه کا نیجیا نیشدا بگریته ، وله سه رده مکار لیکه کا نیشیدا بخریت ، ئه و کاتتا نا ییشو کار یگه ریبو ون وئاماده ییبه رده و امینه مینیت . ره نگه ریگه ره مره و ته یکه لتوور له سیا سه ته وه بیته ، ئه ویشبه حو کمی په یه و سه تیرا سه ته و خۆپه رده وامی به جوله یو اقیعو رودا وه کا نیجیا ن و کاروباره کا نیسه رده مه وه . له باریکی له وجۆره یشدا سیا سه تده بیته ره خنه له که لتوور ، بۆ راستکردنه وه یه یه وندیی به واقیعو جیا نوسه رده می شه وه .

که لتوور ها وکاتره نگه به ره و بو نیادی ده سه تبه ژیری په یه و سه تبو ونه به ره زه وه ندیه کا نیده سه تبه ژیرانه و برو اتو دو چا ریخۆ به گه و ره زانینیته سه ر

خه لکید اونا مؤ بیتلیا نو به زه حمه ت مامه له یا نله ته کدا بکا توله جیا نی ئه واند ا بریتونه توانیتوه لایمی ره جو داخوازیه کا نیا نیداته وه . له مره وته شیدا هه رسیا سه تده بیته ره خنه له که لتوور بۆ راستکردنه وه ی ، له به ره وه ی سیا سه ت په یه وندی یبه یه به به ره زه وندی یخه لکی وپا راستنیما فه کا نیا نو نزیکو ونه وه و کار لیکه گه لیا ندا .

که لتوور ره نگه به لایبه گه رخستنی جیا وازیه که لتوور یه کا نو هیئا نه ئا رای نا کۆ کیله نیوا نشونا سه فره کا نییه ک نه ته وه دا بچیت ، به وشیه یه یکار بکاته سه رتا نو پۆ یگه مه لایه تیه سه قا مگری ی سیا سیو یه کر یز یینیشتیما نی . له م ره وته یشیدا هه رسیا سه تده بیته ره خنه له که لتوور ، بۆ راستکردنه وه ییشیله به گه رخستنیخا له ها و به شه کا نوریزگرتن له فره ییو ما فیجیا واز بو ونگور ینیفره یی به سه رچا ویده وله مه ندیوگه شه سه ندن وته واکاری .

(۵)

که لتوور سیا سیو سیا سه تیکه لتووری چه مکیکه لتوور سیا سیو یه سه ته به بواری سیا سه تناسیه وه وله چه مکی سیا سه تیکه لتوور یگه نتر ونا ودا رتر ونا سراوتریلا وتره له روویما مه له پی کردنه وه ، که ئه مه یه دوا یی زیاتر په یه و سه تبو وه به بواری ئا بووری وگه شه پیدانوبه یه کی که چه مکه ها وچه رخه کا نداده نریتوتا نیستا ییش بواری ئیشکردن یه دیاری کرا وه و به شیوه یه کی بنچینه ییله کا یه یتا ییه تی خۆیدا به گه رده خریتونه وه شیه که مین جیا وازیه تی .

دوه مینجیا وازی : چه مکیکه لتووری سیا سیئا ما ژه یه بۆ ئا ماده ییکه لتوور له سیا سه ت بواری کار سیا سییدا ، ئه وئا ماده ییه یته عبیره له پیو یستی سیا سه تبه که لتوور . ئه مئا ماده ییه ش را قه یئه وه ما نیۆ ده کاتکه بانگکردنی که لتوور له لایه نسیا سه ته وه ، یان ده ستوهر دانیکه لتوور له سیا سه ت . له کاتیکه اچه مکی سیا سه تیکه لتووری ئا ما ژه یه بۆ ئا ماده یی سیا سه تله که لتوور

بواریکه لتوویدا، نه وئاماده ییه گوزارشته له پئووستیکه لتوویره سیاسه ت، راقه یئه وه یشما نبۆده کات که که لتوویربا نگیسیا سه تده کاتیا ن ده ستوه ردانیسیا سه ته له که لتوویر بواریکاریکه لتوویر.

جیا وازیسته م: چه مکیکه لتوویری سیاسیچه مکیکه راقه کاریه بۆئه و دیارده وچالاکیه ره فتاریانه یله خانه ی بواریسیا سه تدا پۆلینده کرین، یان سروسنتیکسیا سیانه یه، به تایبه تی ئه و دیارده وچالاکسیا سیانه یه کۆمه له په یوه ستن، یان په یوه ندبیدارن به ره و ته که لتوویره کانینبویه کۆمه ل، یان ئه وانه یها و به ندنبه کۆمه ل جیا وازه کانه وه، بۆیه هه ندبیا نوایه داگیر کردنیبواریزانستیسیا سیله لایه نچه مکیکه لتوویرسیا سیه وه له کۆتاییه نجا کانسره تا یشسته کانی سه ده بیسته مه وه، کاریگه ربووبه ده رکه و تینیئه و حاله ته یبه شۆرشه ره فتاریناسرابوو. (بروانه: تیوری که لتوویر، ژماره یه کتوو سه رلا ۳۴۵).

له کاتیکه اچه مکسیا سه تیکه لتوویری چه مکیکه به ندکاریه و په یوه سته به ئیشکردن به ره نامه و پلانوپرۆژه که لتوویره کانه وه. مه به ستیشله سیاسه تله موارده دایه کیکله میرسانه یان هه ردووکیانه:

پرسییه که م: ده رپرینبپووستی به ئیراده سیاسیکه پا به ندبیتبه جیه جیکردنوپاراستنوبه رجه سته کردنی به ره نامه و پلان که لتوویره کان.

پرسیدوو هه م: ده بپلانوپرۆژه که لتوویره کان بئوانبته مه ماهه نگ و خۆگوجینه ربنله گه لکۆمه له کان و پئووستیه کرده یبه کانیئه و کۆمه لانه به دیینن.

جیا وازیچاره م: چه مکیکه لتوویری سیاسیئه وه مانبۆده خاته روو، که که لتوویرکاریسیا سییه یه وئه و جۆره کاراییه شیلید هه ره که ویتوئه مچه مکش بۆ سه رنجدانووینا کردنوراقه کردنی ئه و کاراییه ها توه. له به رانبه ریشدا چه مکسیا سه تیکه لتوویریئه وه مان پیشانده دات، که سیاسه تیشکارییه کی

که لتوویرییه یه وئه و جۆره کاراییه شی لیده ره که ویتوئه مچه مکه شبۆ سه رنجدانووینا کردنوراقه کردنی ئه و کاراییه ها توه.

ئه مه ده ره یه جیا وازییه کان، خالی ها و به شینجینه ییشله نیوانه رده و چه مکه که دانه وه یه که هه ردووکیان ئامازه نبۆفره ییه کۆمه لایه تیو که لتوویره کانکه له کۆمه له مرۆبیه کاندای پیکد یئوده رده که ون. مه به ستیشله فره یبه کۆمه لایه تیه کانکۆیئه و تووژ و گروپانه یه کۆمه له کانیا نلیپیکد یئو بۆ چه ندینجۆردا به شده کرین، له وانه ش دابه شکردنله سه ربنجینه یجۆر، وه ک ژنوپیا، یان دابه شکردنله سه ر بنجینه یته مه ن، وه کمانا لۆگه نجوپیر، دابه شکردنله سه ربنجینه یئا ستیژیا نو گوزهران، وه که ژاروده وه له مه ندوچینی نا وه ند. . . . هتد. مه به ستیشله فره یبه که لتوویره کانکۆ بپیکها ته کۆمه لایه تییه دیارو جیا وازه کانه له روویرۆ شنبیره وه، که یانله سه ربنجینه یئا یینو په ییره ی ئاینیدا به شده کرینیا نله سه ربنجینه ی زمانونه ته وه و ناوچه و لۆکالی. . . هتد.

که لتوویرسیا سییشله په یوه ندبیدا به فره ییکۆمه لایه تیه وه هه و لیراقه کردنی سروسنتیه و ره فتاره سیاسیه ده دات که له و کۆمه ل و گروپه کۆمه لایه تیا نه ده نوینریتوبه پئووستی جیا وازیو جۆرا و جۆریدا به شکردنه کانیکۆمه لو گروپه کۆمه لایه تیه کاند بئیت، چونکه ره فتاریسیا سییژنله هپیا و منالله

که نجوگه نجیشله پیره پیا و انجیا وازه. که یوه ندبیکه لتوویرسیا سییشله فره یی که لتوویره وه له ویتوئه ده ستیید ه کات، که ئه و ره فتاره سیاسیه یله پیکها ته یئه و کولتره جیا وازانه وه ده نوینریتبه پئی جیا وازیه ئاینیومه زهه بیونه ته وه یی و ناوچه یبه کانه وه ده گۆریت. که لتوویری سیاسییشله چوارچێوه یه وه لسی زانستیسیستما تیکدایه بۆ راقه کردنی ئه و ره فتارانه، به وه یه ییکارتیکه ره کانی له که لتوویره و سیاسه ته وه سه رچا وه ده گرن.

له باره یه یه یوه ندیسیاسیه تی که لتوویریشله فره یبه کۆمه لایه تیه کانه وه، چه مکسیا سه تیکه لتوویریه بنجینه دا بۆئه وه ها توه سه رنجبۆئه و فره ییه کۆمه لایه تیه رابکیشیتوبه ره وه موو جۆره به شه کانیئا راسته بکریتو واله گه شه سه ندنیئا بووریو که لتوویرییکات ئا و رله ما فودا واکا ریو پئووستیه کانی ئه و کۆمه لو تووژه لا وازوپه راویزخرا وانه بدا ته وه، یان ئه وانه ییووستیا نبه پاراستنوبه شتگیریکر دنیزا تره یه، هه ره ها بۆئه وه ها توه که جیه جیکردنی به ره نامه و نه خشه و پلان که کانزیا تر ئه و تووژانه بگریته وه، په یوه ندیسیا سه تیکه لتوویریشله فره یبه که لتوویره کانه وه به هه مانشیه یه، له ویدا که چه مکسیا سه تیکه لتوویری رۆ لیبنجینه ییده بینیتله پاراستنی ما فیئه و فره که لتوویرانه و دا کۆکیکردن لئیا نوبه دیهینا نیا نله میانه یبه ره نامه و پلانیکه شه پیدانیئا بووریو کۆمه لایه تی و که لتوویری.

لیره یشه وه جیا کردنه وه یوتارله نیوان هه ردووچه مکیکه لتوویرسیاسیو سیاسه تیکه لتوویریو سروسنتیبواری ئیشیاندا یاریده کریت.

ئه وه یوترا هه ولیکه بۆده رخستنی وینه و جۆروده رکه و ته یبه یوه ندیسی نیوانکه لتوویر و سیاسه تووچو نیتی جوله یانکه له جوله یه کی به رده و امادیه و له جۆره ها وینه و شیه و یگورادا ده رده که ویت، یه کلاییکردنه وه ی ئه و په یوه ندییه جیمه به ست